

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	5
--	----------

Передмова	6
------------------------	----------

РОЗДІЛ 1

Криміналістична характеристика хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні	9
--	----------

1.1. Теоретичні основи побудови криміналістичної характеристики хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні	9
--	----------

1.2. Способи вчинення хуліганства та предмет злочинного посягання	20
--	-----------

1.3. Обстановка та слідова картина злочину	32
--	-----------

1.4. Характеристика особи потерпілого та особи злочинця	43
---	-----------

<i>Висновки до розділу 1</i>	66
------------------------------------	-----------

РОЗДІЛ 2

Початковий етап розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні	70
---	-----------

2.1. Аналіз первинної інформації та обставини, що підлягають встановленню в досліджуваній категорії кримінальних проваджень	70
---	-----------

2.2. Алгоритми дій працівників правоохоронних органів відповідно до типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування	88
--	-----------

<i>Висновки до розділу 2</i>	106
------------------------------------	------------

РОЗДІЛ 3

Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні

під час виборчого процесу в Україні	109
3.1. Організаційно-тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з матеріальних джерел	109
3.2. Криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій для вилучення інформації з особистісних джерел	134
<i>Висновки до розділу 3</i>	154
Висновки	157
Бібліографічні посилання	162
Додатки	190

ПЕРЕДМОВА

Діяльність держави, в законодавчих актах якої прописано формулювання «демократична», повинна базуватися на відповідних принципах, заснованих на волевиявленні народу та ефективному виборчому процесі. Крім того, у статті 1 Конституції України вказано, що Україна і є демократичною державою. З огляду на це, а також європейське спрямування забезпечення прав і свобод в країні, необхідність законного права вибору є обов'язковою функцією державних установ та організацій. У зв'язку з цим, проведення виборів різних рівнів повинно охоронятися відповідними правоохоронними органами. З-поміж найбільш розповсюджених кримінальних правопорушень, що реєструється під час виборчого процесу, є хуліганство. Його суспільно-небезпечні прояви варіюються від псування фарбою чи іншими матеріалами сітілайтів, стендів, білбордів, з фотографіями та програмами відповідних кандидатів до блокування проходів на виборчих дільницях і нанесення тілесних ушкоджень особам, що перебувають на них: охороняють правопорядок, є членами комісії, наглядачами тощо.

Відповідно до статистичних відомостей Генеральної прокуратури України, у 2013 р. зареєстровано 6.315 фактів учинення хуліганських дій, тоді як повідомлено про підозру 3.139 особам, у 2014 р. – 5.962, повідомлено про підозру – 2.207 особам, у 2015 р. – 6.220, повідомлено про підозру – у 1.742 особам, у 2016 р. – 6.973, повідомлено про підозру – 1.530, у 2017 р. – 3.437, повідомлено про підозру – 1.722, у 2018 р. –

3.344, повідомлення про підозру 1.645 особам, у 2019 р. – 3.114, повідомлення про підозру вручено лише 1.217 особам.

Проведений аналіз судово-слідчої практики дозволив зробити висновок, що від загальної кількості зареєстрованих випадків вчинення хуліганства під час виборчого процесу в Україні безпосередньо пов'язані з ним є близько 17 % кримінальних правопорушень досліджуваної категорії. Означені статистичні відомості вказують на те, що досліджуване кримінально каране діяння є досить розповсюдженим у ході виборчого процесу. Крім того, у таких випадках воно має свої характерні особливості, встановлення яких є просто необхідним для їх ефективного розслідування.

Проблеми кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення розслідування окремих видів кримінальних правопорушень досліджували у своїх працях низка вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, В. А. Журавель, Г. Г. Зуйков, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, О. І. Козаченко, О. Н. Колесніченко, А. М. Кислий, Є. Д. Лук'янчиков, В. В. Лисенко, В. О. Образцов, В. Л. Ортинський, М. В. Салтєвський, М. О. Селіванов, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалова, С. С. Чернявський, Ю. М. Чорноус, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та інші. Однак у їх дослідженнях не було приділено достатньої уваги питанням забезпечення розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні.

Окремі напрями розслідування досліджуваного кримінального правопорушення, його криміналістичні, кримінологічні та кримінально-правові аспекти досліджували такі науковці: О. В. Антонюк, М. С. Бушкевич, С. С. Герасимчук, М. М. Єфімов, В. І. Захарєвський, Н. О. Кононенко, А. О. Крикунов, Л. О. Кузнецова, В. В. Налуцишин, Г. І. Піщенко та інші.

Нагальну потребу розроблення окремої методики розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу

в Україні, означили 96 % респондентів. З-поміж факторів низької ефективності доказування в кримінальних провадженнях цієї категорії працівники правоохоронних органів виокремили такі: відсутність чіткої координації й взаємодії різних підрозділів Національної поліції (59 %); неякісне використання науково-технічних засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій (71 %); невчасне проведення процесуальних дій (58 %); відсутність сучасного наукового дослідження форм та методів діяльності працівників поліції у означеній категорії проваджень (62 %); відсутність планування та систематичності в організації здійснення кримінального провадження на його початковому етапі (47 %).

Хоча роботи названих учених характеризуються досить ґрунтовним аналізом визначеного ними предмету, однак специфіка розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні, у них взагалі не була висвітлена. Натомість, з огляду на аналіз опитування респондентів та наведені статистичні дані, виникає потреба у розробці таких категорій: криміналістична характеристика досліджуваного виду хуліганства; обставини, що підлягають встановленню у цій категорії кримінальних проваджень; типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування; криміналістичне забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій для вилучення різних видів доказової інформації. Описані вище фактори комплексно означили актуальність обраної проблематики, її наукову, теоретичну та практичну цінність та визначили вибір напряму монографічного дослідження.

РОЗДІЛ 1

Криміналістична характеристика хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні

1.1. Теоретичні основи побудови криміналістичної характеристики хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні

Розгляд будь-якої наукової категорії повинен починатися з визначення її сутності, родової приналежності та системи. Не є виключенням і дослідження криміналістичної характеристики хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні. Одразу відмітимо, що це одна зі складових методики розслідування визначеного виду кримінальних правопорушень. Тому її дослідження в ході окреслення елементів окремої методики є беззаперечно необхідним. Доречною є думка Ю.П. Аленіна з приводу того, що структура методики – це поєднання таких елементів: криміналістична характеристика (для загальної методики) і окремих видів злочинів (для частинних методик); обставини, що підлягають встановленню і доказу; особливості порушення кримінальної справи; типові слідчі ситуації, особливості побудови версій і планування розслідування в даних умовах; організація первісного і наступного етапу розслідування в умовах постійної протидії злочинців; організація і використання тактичних операцій при розслідуванні злочинів; тактика проведення слідчих

дій і оперативно-розшукових заходів; використання спеціальних знань; особливості взаємодії оперативних і слідчих апаратів правоохоронних органів з представниками суспільних і державних структур (види і форми) у процесі виявлення і розслідування злочинів [2, с. 244-250].

Крім того, слід зазначити, що останнім часом спостерігається суттєве збільшення кількості хуліганських дій, що вчинюються під час Президентських та парламентських виборів, виборів до місцевих рад. Починаючи розгляд визначеної наукової категорії звернемося до думок науковців, які протягом не одного десятиліття її досліджували. Окремі науковці ще в 80-х роках минулого сторіччя наголошували на тому, що найбільш важливим в побудові криміналістичної характеристики злочину є встановлення кореляційних зв'язків між окремими її елементами. Вчені зазначили, що виявлення подібних зв'язків слід здійснювати і стосовно криміналістичних характеристик інших злочинів. Об'єктивні показники закономірних зв'язків покликані ознаменувати якісно вищий рівень у розвитку окремих методик розслідування [215, с. 57].

У цей же час І.Ф. Герасимов акцентував увагу на тому, що криміналістична характеристика злочину має не тільки інформаційну роль, але й слугує фактичною базою для вирішення питань, що розглядаються в інших структурних елементах, зокрема:

- 1) відомості про способи вчинення злочинів надають можливість класифікації їх у методичних цілях та розробки окремих методик розслідування, або диференціювати методичні положення в рамках загальної методики;
- 2) висунення версій та планування розслідування;
- 3) тактики окремих слідчих (розшукових) дій [54, с. 8-10].

У розрізі цього також доречною є позиція В.В. Радаєва, який основними її завданнями визначив наступні:

- виявлення злочинів, висунення версій про злочинний характер тієї чи іншої події;